

Omsætningsmidlerne og Varepriserne.

Supplerende Bemærkninger

til »Forretningsløsheden og Guldet«,

af

Dr. Will. Scharling.

I min i Maj 1885 udarbejdede Afhandling om »Forretningsløsheden og Guldet« er det, som det vil erindres, søgt paavist, at de siden 1881 jævnt og stadigt synkende Varepriser have deres Grund deri, at Omsætningsmidlerne ikke have holdt Skridt med den betydelige, jævne og stadige Forøgelse af Vareudbudet, der er en naturlig Følge af Befolkningens fortsatte Tiltagen og Benyttelsen af stedse bedre Produktionsmidler. Det blev særlig eftervist, at Guldproduktionen i de senere Aar snarest har været aftagende, medens Forbruget af Guld i kunstindustrielle Øjemed i hvert Fald har været mindst lige saa stort som tidligere og Amerika har lagt Beslag paa et stedse større Kvantum Guld til sin genoptagne Mønteirkulation. I Aarene 1879—81 blev der raadet Bod herpaa ved en betydelig Forøgelse af Bankernes udækkede Seddelmængde, idet denne i de fem Stormagtslande blev forøget med henved 1000 Mill. Kr., hvorfor der ogsaa i dette Tidsrum fandt en forbi-

gaaende Prisstigning Sted og dermed et stærkt Opsving i det hele Forretningsliv. Men i 1881 begyndte Italien ligeledes at absorbere en betydelig Mængde af det Mønt-metal, som tidligere havde været til Disposition for det øvrige Evropa, saa at, da Afgangen til Amerika derhos vedblev, den samlede Guldmængde (Mønt og Bar-rer) i Evropa excl. Italien i 1883 ansloges til et ca. $5\frac{1}{2}$ pCt. mindre Beløb end i 1880; og herpaa blev der ikke raadet Bod ved en stærkere Benyttelse af Bank-sedler, idet den udækkede Seddelmængde i de vigtigste Lande i det første Par Aar i det Væsentlige forblev stationær og i 1883 udgjorde omtrent samme Beløb som i 1881. Ifølge Neumann-Spallart udgjorde Circulationen af udækkede Sedler i de fem Stormagts-Lande i 1881 ca. 4035, i 1883 ca. 4045 Mill. Rmk. Og fra Slutningen af 1883 indtil Maj 1885, da min Afhandling blev skreven, var dernæst den udækkede Seddelmængde aftagen, uagtet der efter Mønternes Beretninger var al Grund til at antage, at Møntcirculationen ikke modtog nogen Forøgelse, og den samlede Pengemængde var saaledes afgjort i Aftagen, medens baade Befolkningens og Produktionens Tilvæxt gjorde Krav paa flere Omsætningsmidler.

Fra det her angivne Standpunkt vil det utvivlsomt have sin Interesse nu at betragte Udviklingen i 1885 i dens Helhed og se, om Begivenhederne paa de her angivne Omraader fremdeles staa i Samklang med den Grundbetragtning, jeg har gjort gældende i min Afhandling, eller have været i Strid hermed. Da der jo notorisk i 1885 har hersket en almindelig Stilhed i Forretningslivet og man i forskellige Retninger har stræbt at indskrænke Produktionen, — en Bestræbelse, som er

bleven fremhjulpen ved Striker paa forskellige Steder, — var det meget vel tænkeligt, at den hermed følgende Indskrækning af Vareudbudet, selv om en Forøgelse af Omløbsmidlerne ikke fandt Sted, kunde føre til en Standsning af Prisfaldet eller endog en Opgang i Priserne — hvad der jo særlig er det Resultat, som de, der i den hele Bevægelse se et Udslag af en Overproduktion, have gjort Regning paa at se indtræde som Følge af Produktions - Indskrækningen. Et saadant Resultat vilde ingenlunde være i absolut Strid med den Opfattelse, jeg har gjort gældende, idet ogsaa den kun hævder, at der er opkommen et Misforhold imellem Mængden af Omsætningsgenstande og Mængden af Varer, men det vilde ganske vist gaa ud over, hvad jeg har troet at kunne vente af saadanne Indskrækninger i Produktionen.

Betragte vi nu først Banque de France, hvis udækkede Seddelmængde særlig har været store Forandringer undergivet i hele Aarrækken 1879—85 og derfor efter min Opfattelse har øvet en væsentlig Indflydelse paa den hele økonomiske Tilstand i dette Tidsrum, da har den i Løbet af 1885 paa Ny forøget sin Metalbeholdning og samtidig indskrænket sin Seddelcirkulation. Den 8. Jan. 1885 var dens Metalbeholdning 2023 Mill. frcs., hvoraf 998 Mill. i Guld, medens dens circulerende Seddelmængde udgjorde 2994 Mill. frcs.; dens udækkede Seddelmængde var saaledes 971 Mill. frcs. (den ikke med Guld dækkede Mængde 1996 Mill. frcs.). Den 31. Decbr. s. A. var derimod dens Metalbeholdning stegen til 2242 Mill. fr. (deraf i Guld 1157 Mill.), dens Seddelmængde indskrænket til 2918 Mill. fr.; den udækkede Seddelmængde var saaledes kun 676 Mill. fr. eller

henved 300 Mill. fr. mindre end ved Aarets Begyndelse (den ikke med Guld dækkede Mængde 1761 Mill. fr. eller 235 Mill. mindre end i Januar).

En lignende Bevægelse er imidlertid samtidig, om end i noget mindre Omfang, foregaaet ved de ledende Banker i andre Lande. Ifølge Economist var nemlig Metalbeholdningen

	Udg. af 1884.	Udg. af 1885.	Forandring.
i Bk. of England	20,695,000 £	20,115,000 £	÷ 580,000 £
i Deutsche Reichsbk.	26,900,000 -	31,690,000 -	+ 4,790,000 -
i Banque de France	81,193,000 -	89,714,000 -	+ 8,521,000 -
i Nederlandenes Bank	10,042,000 -	11,985,000 -	+ 1,943,000 -
i Banque de Belgique	3,809,000 -	3,582,000 -	÷ 227,000 -
i New Yorks Assoc. Banks	17,640,000 -	18,200,000 -	+ 560,000 -
Tils. 160,279,000 £	175,286,000 -	+ 15,007,000 -	

I disse Banker tilsammentagne er saaledes i Løbet af 1885 Metalbeholdningen bleven forøget med ikke mindre end ca. 270 Mill. Kr. (ca. 375 Mill. fres.), utvivlsomt for største Delen Guld. Samtidig forandrede deres circulerende Seddelmængde sig saaledes:

	Udg. af 1884.	Udg. af 1885.	Forandring.
Bk. of England	25,037,000 £	24,513,000 £	÷ 524,000 £
Deutsche Reichsbk.	38,099,000 -	37,535,000 -	÷ 564,000 -
Banque de France	119,095,000 -	116,722,000 -	÷ 2,373,000 -
Nederlandenes Bk.	16,125,000 -	16,036,000 -	÷ 89,000 -
Banque de Belgique	13,283,000 -	13,330,000 -	+ 47,000 -
New Yorks Assoc. Bks.	2,320,000 -	1,980,000 -	÷ 340,000 -
Tils. 213,959,000 £	210,116,000 £	÷ 3,843,000 £	

Belgiens er saaledes den eneste Bank, der har forøget sin Seddelmængde og formindsket sin Metalbeholdning; England har vel ogsaa formindsket sin Metalbeholdning, men tillige indskrænket sin Seddelcirculation omtrent i samme Forhold; i de andre Lande er

Metalbeholdningen forøget og Seddelcirculationen af-
tagen. Ialt er de nævnte Landes circulerende Seddel-
mængde i Løbet af 1885 bleven formindsket med
henved 70 Mill. Kroner (ca. 96 Mill. frcs.), og den
udækkede Seddelmængde er altsaa i 1885 bleven
formindsket med ca. 340 Mill. Kr., uden at der
er nogen Grund til at antage, at den circulerende
Møntmængde samtidig er bleven væsentlig forøget i
noget af de europæiske Lande.

Hvorledes har nu Varepriserne stillet sig i Løbet
af 1885? Ogsaa herom giver Economist Oplysninger,
selvfølgelig kun for Englands Vedkommende; men der
er al Grund til at antage, at Prisbevægelsen ikke
har været væsentlig forskellig i det øvrige Vest-
evropa. Set bort fra de mere forbigaaende Svingninger
i Løbet af Aaret, vare Priserne*) for

	Decbr. 1884		Decbr. 1885		Forandring			gennem- snitlig			
	£	sh. d.	£	sh. d.	£	sh. d.					
Skotsk »pig.								} 0,02 %			
iron.....	» 42	6	» 41	6	÷	» 1	» = ÷ 2,3				
»Cleveland											
Bars...	5	2	6	4	15	»	÷		» 7	6 = ÷ 7,3	
Staalskinner	» 95	»	» 95	»			—		÷		
Stenkul....	» 17	6	» 17	3	÷	»	» 3 = ÷ 1,4				
Salpeter ...	1	2	6	1	1	9	÷		»	» 9 = ÷ 3,3	
Chili Kobber	48	5	» 40	13	9	÷	7		6	3 = ÷ 15,2	
Tin	75	3	9	92	16	6	+		16	12	9 = +22,1
Bly	11	10	» 12	7	6	+	»		17	6 = + 7,8	
Hvede.....	1	11	5	1	10	2	÷	»	1	3 = ÷ 4,0	} 5,6 %
Byg.....	1	11	2	1	9	»	÷	»	2	2 = ÷ 6,9	
Havre.....	» 19	5	» 18	3	÷	»	1	2 = ÷ 6,0			

*) Disse Priser ere ikke de tilfældige Priser for to enkelte Tids-
punkter, men i det væsentlige et virkeligt Udtryk for Pris-
bevægelsens Retning og Styrke.

	Decbr. 1884		Decbr. 1885		Forandring		gennem- snittlig
	£	sh. d.	£	sh. d.	£	sh. d.	
Oxekød (rin- gere Kval.)	3	3	2	6	÷	9	} ÷ 19.0% } 12.1%
Oxekød (før- ste Kval.)	5		4	3	÷	9	
Bedekød ...	4	9	4	6	÷	3 = ÷ 5.2	
Sukker							} + } 11.7%
(vestindisk)	11		14	6	÷	3 6 = + 31.8	
Kaffe	2 17	6 2	16 6	÷	1	1 = ÷ 1.7	
The (ordinær)		5½		7¼	÷	1¾ = } + 9.2	
do. (finere)	1	3	1	1	÷	2 = }	
Ris	6	8	7		+	4 = + 5.0	
Bomuld							} ÷ } 6.5%
(Middling)		6¼		5	÷	1¾ = ÷ 18.3	
Bomuldsgarn							
(40 muletwist)		9¾		9	÷	¾ = ÷ 7.7	
Uld (Sth. Down)...		10¾		10½	÷	¼ = ÷ 2.3	
Hamp (Ma- nila)	37	10	31	10	÷	6	6 = ÷ 16.0
Silke	10	3	10	9	+	6	6 = ÷ 4.9
Jute	13		12		÷	1	1 = ÷ 7.7
Hør	29		29	10	+	10	10 = + 1.4
Petroleum .		7¾		7¼	÷	¼	¼ = ÷ 1.7
Talg	1 15	3 1	6 3	÷	9	9 = ÷ 28.8	15.2%

Af de her nævnte 26 Varer, hvoraf 2 i 2 Kvaliteter, har kun en (Staalskinner) holdt sin Pris uforandret Aaret igennem (uden Svingninger); 7 ere stegne i Pris, efter arithmetisk Gennemsnit ca. 11.7 pCt., nemlig Tin og Bly, Sukker, The og Ris, Silke og Hør, dog saaledes, at af The er kun den ringere Kvalitet stegen i Pris, medens den bedre Kvalitet er falden; men 18 — hvoraf en i to Kvaliteter — ere faldne i Pris, efter arithmetisk Gennemsnit 8.6 pCt., og heriblandt adskillige af de Varer, som spille den største Rolle paa Varemarkedet. Samles de enkelte Varesorter i Grupper, da

er det særlig Kolonialvarer, som ere stegne i Pris; for de mineralske Produkters Vedkommende er den arithmetiske Gennemsnitspris omtrent uforandret; men det er de betydningsfulde Varer Jern og Kul, som ere dalede i Pris, medens der kun er Prisstigning for Tin og Bly. Fortæringsgenstande (Kød og Korn), Belysningsmaterialier (Talg og Petroleum) samt Raastoffer for Textilindustrien ere gennemgaaende sunkne i Pris; af den sidstnævnte Varegruppe er det kun de for Varemarkedet mindre vigtige Raastoffer Hør og Silke, der danne en Undtagelse.

Tages det arithmetiske Gennemsnit for alle Varer under Et, bliver der et gennemsnitligt Prisfald af 2,8 pCt.

Til de anførte Fortæringsgenstande kunne endnu føjes et Par vigtigere Varer, som notorisk ere faldne i Pris, nemlig Smør og Ost samt Flæsk. Hvad Smør angaar, var ifølge »Berl. Tid.« her i Landet Gennemsnitsprisen af højeste Notering for første Klasses Smør i Decbr. 1885 kun 104 imod 116 i Decbr. 1884, og hele Aarets Gennemsnitspris var 100 imod 109 for 1884 — altsaa et Prisfald af ca. 9 pCt.

Den tilbagegaaende Bevægelse i Priserne har saaledes atter i 1885 haft omtrent samme Omfang, som i de foregaaende Aar, og naar den i sin Helhed ikke er fremtraadt med endnu større Styrke, skyldes det den Omstændighed, at et Par enkelte Varer, Sukker og Tin, ere stegne forholdsvis betydeligt i Pris. At dette i alt Fald for Sukkerets Vedkommende skyldes en stærk Indskrænkning i Produktionen, er utvivlsomt. Hvorvidt noget lignende har været Tilfældet med de andre Varer, hvis Pris er steget, vides ikke; for Tinnets Ved-

kommende siges Stigningen (i Economist) at skyldes »speculative operations« i Aarets andet Kvartal, medens de da naaede Priser senere synes at have haft Vanskelighed ved at holde sig. Derom kan der jo imidlertid ikke være nogen Tvivl, at man ved en betydelig Indskrækning af en Vares Produktion kan standse dens Prisfald og endog genvinde noget af det tabte Terræn. Men et andet Spørgsmaal bliver det, om denne Fremgangsmaade virkelig samtidig lader sig anvende paa samtlige Produktioner, eller om ikke Indskrækningen paa et eller nogle Omraader fører til, at de ledigblevne Arbejdskræfter og Kapitaler søge at finde Beskæftigelse paa andre Omraader. At der i hvert Fald behøves en ganske overordentlig Indskrækning af den hele, samlede Produktionsvirksomhed for at opnaa det tilsigtede Resultat, turde fremgaa deraf, at der jo utvivlsomt i flere Virksomheder har fundet en ret betydelig Formindskelse af den sædvanlige Virksomhed Sted — saaledes i Skibsbygnings- og Maskinindustrien —, uden at derfor en Prisstigning er indtraadt. Og Et maa man i alt Fald gøre sig klart, dersom man vil undgaa uheldbringende Skuffelser: at der vel ved en almindelig Indskrækning af Produktionen kan tænkes tilvejebragt en saadan Balance imellem Vareudbudet og Konsumenternes Købemidler, at Prisfaldet standser; men at man da ogsaa vedblivende maa holde Produktionen indenfor den saaledes tilvejebragte Begrænsning for at kunne holde disse Priser eller endog naa til en Prisopgang, saa længe de Omsætning-midler, der i deres Helhed, under fornøden Hensyntagen til deres Omløbshastighed, er et Udtryk for Konsumenternes Købeevne, ikke forøges. Enhver Tro paa, at den ved en stærk Indskrækning af

Produktionen tilvejebragte Standsning af Prisnedgangen skulde tilstede et fornyet Opsving i Industrien, vil sikkert snart vise sig illusorisk. Det er kun ved at fastholde Industriens saaledes begrænsede Omfang, at man kan opnaa mere lønnende Priser; men Ulykken er den, at de Fleste strax ville betragte saadanne mere lønnende Priser som en Opfordring til atter at udvide deres Produktioner. Skulde derimod de ledende Banker beslutte sig til at lade noget af det i deres Beholdninger opsamlede Guld strømme ud igen uden strax deraf at tage Anledning til at indskrænke deres Seddelmængde i tilsvarende Omfang, og saaledes tilfredsstille det Krav paa forøgede Omsætningsmidler, som indeholdes i en tiltagende Efterspørgsel ved stigende Priser, — da vilde ganske vist Udsigterne stille sig en Del anderledes, og ligesaa, dersom en væsentligere Forøgelse af Guldmængden i Evropa turde imødeses. Men hertil synes der foreløbig ikke at vise sig Tegn; tværtimod tyde Forholdene i Amerika snarest paa, at det vil lægge Beslag paa endnu mere Guld end hidtil.